

**ВІЙСЬКОВА АКАДЕМІЯ (м. ОДЕСА)
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
ім. БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО (м. ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ)**

СПІЛЬНІ ДІЇ ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАНЬ І ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ДЕРЖАВИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

**Збірник тез доповідей
Четвертої Всеукраїнської науково-практичної конференції**

07-08 вересня 2017 року

- самоусунення від виконання повноважень сільської, селищної, міської ради, їх виконавчих органів
- фактичне невиконання повноважень сільської, селищної, міської ради, їх виконавчих органів, покладених на них Конституцією та законами України;
- фактичний саморозпуск сільської, селищної, міської ради, їх виконавчих органів – добровільне спільне рішення, прийняте відповідною сільською, селищною, міською радою та оформлене у визначеному законом порядку.

Таким чином, адміністративно-правовий статус військово-цивільних адміністрацій являє собою нормативно врегульований порядок утворення і функціонування цих державних органів, закріплення основних напрямків їх діяльності та взаємодії з іншими органами державної влади, правоохоронними органами і військовими формуваннями щодо забезпечення публічного порядку та безпеки, а також сукупність чітко визначених прав і обов'язків військово-цивільних адміністрацій, головним завданням яких є забезпечення безпеки та нормалізації життєдіяльності населення в районі проведення антитерористичної операції.

Приходько І.І., д.психол.н., проф.,

Колесніченко О.С., к.психол.н., с.н.с.,

Мацегора Я.В., к.психол.н., с.н.с.

Національна академія Національної гвардії України, м. Харків

МЕТОДИКА ОЦІНКИ ТРАВМАТИЧНОСТІ БОЙОВОГО ДОСВІДУ У ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ – УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ

У зв'язку з останніми трьохрічними подіями, пов'язаними із захистом територіальної цілісності України, наша держава проводить широкомасштабну антитерористичну операцію (АТО) на сході країни, в ході якої задіяні десятки тисяч осіб. Бойові дії, які відбуваються в зоні проведення АТО, характеризуються високою інтенсивністю, напруженістю, швидкоплинністю. За цих умов психіка військовослужбовців функціонує на межі власних психічних можливостей, а реакція на вплив стресорів бойової обстановки залежить від багатьох соціально-психологічних чинників виникнення бойового стресу. Значимість впливу на психіку особового складу тих чи інших бойових стресорів і можливий розвиток наслідків переживання травматичних подій визначаються їх індивідуально-психологічними особливостями й особистісними властивостями, рівнем психологічної та професійної підготовки до ведення бойових дій, характером і рівнем бойової мотивації, особливостями сприйняття місця і ролі бойових дій в історії та перспективи їх системи життєдіяльності.

На сьогодні існують методики, за допомогою яких намагаються приблизитися до об'єктивної оцінки інтенсивності бойового досвіду, прикладом чого є «Шкала оцінки інтенсивності бойового досвіду», в якій кожній оцінці відповідають конкретні кількісні показники участі у різних бойових ситуаціях. Також розроблені методики, які дозволяють оцінити наслідки участі в бойових діях, – це «Місисіпська шкала для оцінки посттравматичних реакцій (військовий варіант)», «Шкала оцінки впливу травматичної події», «Опитувальник травматичного стресу для діагностики психологічних наслідків» (автор І.О. Котенев) та ін. Проте травматичність бойового досвіду є характеристикою ситуації розвитку особистості військовослужбовця, яка не тільки зводиться до пасивного сприймання загрози, але й передбачає активну протидію їй. Крім того, травматичність бойового досвіду має враховувати й те, що сама подія участі у бойових діях є вписаною у більш широкий контекст і має свій власний сенс для військовослужбовця. Про це, не в останню чергу, свідчить і добре відомі факти, що учасники менш масштабних бойових дій мають більш високі показники посттравматичних стресових розладів (ПТСР), ніж військовослужбовці, що борються за «праве діло» і мають значну підтримку у суспільстві власної держави.

Узагальнені теоретичні та емпіричні уявлення про детермінанти та чинники, що сприяють або перешкоджають травматизації особистості військовослужбовця – учасника бойових дій, дали нам змогу визначити дві групи бойових стресорів: специфічні та неспецифічні для бойової обстановки. Перші мають

підвищений рівень стресогенності і включають: ситуації, що загрожують життю і фізичній цілісності військовослужбовця; загибель близьких людей і товаришів по службі; поранення, контузії, каліцтва; жахливі картини смерті і людських мук; випадки загибелі товаришів по службі, мирних громадян, відповідальність за які військовослужбовець приписує собі; події, у результаті яких постраждали честь і гідність військовослужбовців. До другої групи належать стресори, які властиві як бойовій обстановці, так і іншим видам стресових ситуацій: підвищений рівень перманентної потенційної загрози для життя; тривале виконання напруженої діяльності; тривала депривація основних біологічних і соціальних потреб; різкі і несподівані зміни умов служби та життєдіяльності; важкі екологічні умови життєдіяльності; відсутність контакту з близькими; неможливість змінити умови свого існування; інтенсивні і тривалі міжособистісні конфлікти; підвищена відповідальність за свої дії; можливість загинути, отримати поранення або потрапити в полон у безглуздій, на думку військовослужбовця, війні.

Реакція військовослужбовця на вплив стресорів бойової обстановки також залежить як від їх значущості для конкретного учасника бойових дій, так і від особливостей опановуючої поведінки. У свою чергу, ефективність опановуючої поведінки військовослужбовця залежить від рівня його активності, спрямованої на протидію негативному впливу стрес-факторів бойової обстановки, характеру використаних ним способів подолання дестабілізуючого впливу бойових стресорів на психіку, поведінку і життєдіяльність в цілому (копінг-стратегій), наявності у військовослужбовця копінг-ресурсів та досвіду опановуючої поведінки в бойовій обстановці і її змісту.

Поряд з вищеперерахованими факторами нами також виділено деякі соціальні, етнічні, релігійні, сімейні та інші обставини, які додатково сприяють інтенсифікації проявів бойового стресу у військовослужбовців. Під час локальних воєн вони доповнюються найважливішими для сучасного військовослужбовця особистими і разом з тим соціально-громадськими «міркуваннями» про цілі та методи війни та її наслідки.

На противагу цим негативним факторам протягом століть формувалася комплекс соціальних емоційно-позитивних для військовослужбовця чинників, які активно підтримуються суспільством. Воїн – захисник сім'ї, Батьківщини, його зброя призначена для визвольної місії, охорони життя, справедливості, свободи. Усвідомлення високої мети військової служби, її героїзація дозволяли солдатам долати багато складностей. При цьому ставлення суспільства до своїх захисників формувало у них почуття гордості за вибраний життєвий шлях і впевненість у своїй соціальній значимості. При всіх так званих «непопулярних» у суспільстві війнах, як свідчать наукові дані, в арміях різних країн світу постійно зростало число психічних розладів у комбатантів.

Наведений аналіз довів необхідність розробки сучасної спеціалізованої україномовної психодіагностичної методики, яка поєднувала б в собі: об'єктивні і суб'єктивні показники небезпечності ситуацій бойових дій; оцінку конкретної ситуації участі в бойових діях та контексту, в якій вона розгортається; оцінку факторів, що сприяють та перешкоджають травматизації особистості. При розробці методики «Оцінка травматичності бойового досвіду» в якості ідесуворюючої було використано «Шкалу оцінки інтенсивності бойового досвіду», яку було перероблено у біполярну шкалу та доповнено рядом інших характеристик ситуації розвитку особистості військовослужбовця, які можуть сприяти чи перешкоджати її травматизації. Тобто поняття «ситуація участі у бойових діях» було розширено до «ситуації розвитку особистості військовослужбовця, який приймає участь у бойових діях». У результаті було отримано перелік значущих ситуацій розвитку особистості військовослужбовця, який приймає участь у бойових діях, та шкалу інтенсивності впливу цих дій на особистість військовослужбовця (всього 39 тверджень). Завдяки біполярності шкала дозволяє виділяти як ситуації, які сприяють травматизації, так і ситуації, які забезпечують стійкість до травматичного досвіду.

Надалі розроблена методика пройшла апробацію та 263 військовослужбовця Національної гвардії України (НГУ), які мали різний досвід бойових дій (від активної участі у бойових діях до участі у виконанні СБЗ на третій лінії оборони), у різних військових званнях (від підполковника до рядового), з військових частин усіх оперативно-територіальних об'єднань НГУ оцінили свій бойовий досвід

за допомогою запропонованого бланку. Крім того, цим самим військовослужбовцям було запропоновано пройти «Опитувальник травматичного стресу для діагностики психологічних наслідків».

Отримані результати методики «Оцінка травматичності бойового досвіду у комбатантів» було піддано факторизації для визначення структури розробленої методики, у результаті було виділення 5 шкал, які описують: (1) несприятливі соціальні умови виконання бойових завдань; (2) участь в бойових діях, що стають джерелом травматизації; (3) загальну несприятливу ситуацію участі в АТО; (4) власні ресурси стійкості, які дає професійна та психологічна підготовка, поєднані зі свідомим ставленням до участі у бойових діях; (5) зовнішній ресурс – дружбу, повагу, впевненість у економічному благополуччі родини, а також визначати загальний показник рівня оцінки травматичності бойового досвіду комбатантів.

Результати проведених досліджень валідності, надійності та стандартизації розробленої методики «Оцінка травматичності бойового досвіду у комбатантів» підтверджують можливість її використання для визначення рівня оцінки травматичності бойового досвіду комбатантів.

Чайковський І.А., к.мед.н., д.мед.н.(ФРН),с.н.с.,

Інститут кібернетики ім. В.М. Глушкова НАН України, м. Київ

Єна О.А.

ДУ «Центр психіатричної допомоги та професійного психофізіологічного відбору МВС України», м. Київ

ОЦІНКА ФУНКЦІОНАЛЬНОГО РЕЗЕРВУ КАНДИДАТІВ НА СЛУЖБУ В ПОЛІЦІЇ ЗА ДОПОМОГОЮ ЕЛЕКТРОКАРДІОГРАФІЧНОГО ПРОГРАМНО-АПАРАТНОГО КОМПЛЕКСУ

Робота поліцейського пов'язана зі значним психічним, емоційним, а подекуди і фізичним навантаженням. Підготовка високо кваліфікованого спеціаліста вимагає чималих фінансових витрат, долучення великої кількості кадрів та часу. Саме тому важлива роль приділяється професійному відбору кандидатів, метою якого є економія цих ресурсів за рахунок долучення до лав національної поліції осіб, що в короткі терміни зможуть швидко оволодіти обраною професією та якісно виконувати покладені на них обов'язки в майбутньому. Психофізіологічна експертиза є складовою медичних оглядів працівників, які залучаються до виконання робіт підвищеної небезпеки, а саме роботи поліцейського, і визначається як комплекс заходів, спрямованих на проведення професійного добору працівника за його професійно важливими психофізіологічними якостями (далі – ПВПФЯ).

Рівні розвитку окремих психофізіологічних показників покладено в основу критеріїв професійного психофізіологічного добору і чітко визначаються у наказах МВС України: № 1583 від 17 грудня 2015 року та № 285 від 03 квітня 2017 року. Відповідність виявлених у кандидата на посаду в поліції ПВПФЯ цим критеріям визначає «придатність» чи «непридатність» під час проходження відбору.

Звісно, найбільш якісну оцінку індивідуальних показників дає комплексний підхід при проведенні професійного відбору. Кандидати на службу в поліції проходять військово-лікарську комісію, в якій окрім психологів і психіатрів ДУ «ЦПД та ППВ МВС України» приймають участь лікарі терапевти, хірурги, та інші спеціалісти на базі Центральної поліклініки МВС. Проте, як показують практика, саме показники, отримані під час досліджень на фоні функціональних навантажень, що частково моделюють складні умови подальшої професійної діяльності, дають можливість додатково оцінити функціональні резерви організму і здатність до адаптації. Враховуючи це, мета нашого дослідження – доповнити процедуру психофізіологічної експертизи технологією оцінки функціонально резерву та враховувати вегетативні реакції організму у відповідь на емоційне навантаження під час проходження психофізіологічного тестування.

ЗМІСТ

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

Гуляк О.В., к.ю.н. ВІТАЛЬНЕ СЛОВО ДО ГОСТЕЙ ТА УЧАСНИКІВ ЧЕТВЕРТОЇ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ	3
Романченко І.С., д.військ.н., проф. ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ФОРМ І СПОСОБІВ ЗАСТОСУВАННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ, ІНШИХ ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАНЬ ТА ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ.....	5
Сиротенко А.М., к.т.н., доц. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ, ІНШИХ ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАНЬ ТА ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ З ОБОРОНИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ВЕДЕННЯ «ГІБРИДНОЇ» ВІЙНИ	8
Кравчук О.І., к.т.н., с.н.с. УРОКИ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ.....	12
Кириленко В.А., д.військ.н., проф., Лемешко В.В. ЗАСТОСУВАННЯ ПРИКОРДОННОГО ПІДРОЗДІЛУ ШВИДКОГО РЕАГУВАННЯ ПРИ ЗАГОСТРЕННІ ВОЄННО-ПОЛІТИЧНОЇ ОБСТАНОВКИ.....	22
Кузніченко С.О., д.ю.н., проф. ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ВІЙСЬКОВО-ЦИВІЛЬНИХ АДМІНІСТРАЦІЙ.....	24
Приходько І.І., д.психол.н., проф., Колесніченко О.С., к.психол.н., с.н.с., Мацегора Я.В., к.психол.н., с.н.с. МЕТОДИКА ОЦІНКИ ТРАВМАТИЧНОСТІ БОЙОВОГО ДОСВІДУ У ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ – УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ.....	26
Чайковський І.А., к.мед.н., д.мед.н.(ФРН),с.н.с., Єна О.А. ОЦІНКА ФУНКЦІОНАЛЬНОГО РЕЗЕРВУ КАНДИДАТІВ НА СЛУЖБУ В ПОЛІЦІЇ ЗА ДОПОМОГОЮ ЕЛЕКТРОКАРДІОГРАФІЧНОГО ПРОГРАМНО-АПАРАТНОГО КОМПЛЕКСУ... ..	28
Зубков А.М., д.т.н., с.н.с., Красник Я.В., Мартиненко С.А., Миронюк С.В., Павленко В.Д. АКТУАЛЬНІ НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ БОЙОВОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ОПЕРАТИВНО-ТАКТИЧНИХ (ТАКТИЧНИХ) РАКЕТНИХ КОМПЛЕКСІВ.....	30
Тверезовський М.В. к.мед.н. РОЗРОБКА ТА ВСТАНОВЛЕННЯ НОРМАТИВІВ ОЦІНКИ ЧАСУ НАКЛАДАННЯ КРОВООСПИННИХ ДЖГУТІВ/ТУРНИКЕТІВ В ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ.....	31

СЕКЦІЯ І

ФОРМИ ТА СПОСОБИ ЗАСТОСУВАННЯ ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАНЬ І ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ДЕРЖАВИ ПІД ЧАС СПІЛЬНИХ ДІЙ АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ВСЕБІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАНЬ І ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ДЕРЖАВИ ПІД ЧАС СПІЛЬНИХ ДІЙ

Бачинський В.В., к.т.н., с.н.с., Кондратенко О.І. ЗМІСТ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ СИЛ СПЕЦІАЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ ПРОВІДНИХ КРАЇН СВІТУ	33
Белінський А.А., Саєнко І.В., к.політ.н. МОДЕРНІЗАЦІЯ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕХНІКИ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА РЕФОРМУВАННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ.....	34